

Zmiany klimatu a prawa człowieka

Czy zmiany klimatu mają wpływ na prawa człowieka? Odpowiedź wydaje się oczywista. Tak. Zgodnie z artykułem 28 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka „Każdy człowiek ma prawo do takiego porządku społecznego i międzynarodowego, w którym prawa i wolności zawarte w niniejszej Deklaracji byłyby w pełni realizowane.”

Należy pamiętać, że prawa człowieka są to podstawowe standardy przynależące każdej jednostce ludzkiej, wynikające z człowieczeństwa. Oczywiście są one takie same dla wszystkich, bez względu na to jaki kolor skóry ma dana osoba, jaką religię wyznaje, jakie ma przekonania polityczne czy płeć. Prawa człowieka stanowią opokę dla demokratycznego społeczeństwa obywatelskiego. Są indywidualne, niezbywalne, przyrodzone, powszechne, podstawowe i naturalne. Ograniczanie praw człowieka może wynikać jedynie z dokumentów międzynarodowych lub konstytucji państwowych. Ale np. wolność od tortur i wolność od niewolnictwa są prawami absolutnymi, czyli nie można ich ograniczać.

Natomiast co kryje się pod pojęciem „zmiany klimatu”? Zasięgnęłam opinii badacza zajmującego się tym tematem- Dr Sandro Calmanti, włoski naukowiec pracujący w ośrodku Casaccia (największym centrum badawczym Włoskiej Narodowej Agencji ds. Nowych Technologii, Energii i Środowiska). Wytłumaczył mi najpierw czym jest klimat dla badacza, czyli jak zachowuje się cała planeta przez długi okres czasu. Dla Dr Calmanti „zmiany klimatu to wydarzenia, które zmieniają oblicze całej Ziemi”. Sądzę, że jest to bardzo ważne wytłumaczenie, ponieważ w naszej świadomości mamy inny obraz tego czym są zmiany klimatu. Gdy wcześniej myślałam na ten temat przed oczami jawiły mi się obrazy rodem z filmu „Pojutrze”- po ekstremalnych wydarzeniach pogodowych następuje ponownie epoka lodowcowa. Ale czy to jest możliwe? Z naukowego punktu widzenia jak najbardziej, ale trzeba pamiętać, że sytuacja ta nie wydarzyłaby się w jedną noc, jak to jest przedstawione w filmie. Jak podkreślił Dr Sandro Calmanti cała opowieść jest z gatunku science-fiction.

W 2008 roku Rada Praw Człowieka ONZ w rezolucji 7/23 „Prawa człowieka i zmiany klimatu” wyraziła swój niepokój, iż zmiany klimatu stanowią bezpośrednie i daleko sięgające zagrożenie dla ludzi i wspólnot całego świata. Skutki zmian klimatu są nierozzerwalnie powiązane z egzekwowaniem praw człowieka. W rezolucji tej określono zmiany klimatu jako

problem globalny, który również wymaga globalnych rozwiązań. Przypomniano w niej także wyniki pochodzące z czwartego raportu Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC), mówiące o tym, że nasz klimat się ociepla, a częściowym winowajcom tej sytuacji może być człowiek i jego działania (głównie przez emisję gazów cieplarnianych). Nasuwająca się w tym momencie sugestia jest oczywista- żeby problem ten rozwiązać musimy współpracować na szczeblu międzynarodowym, ponieważ żadne z państw nie jest w stanie samo to zrobić. W rezolucji zauważono również, iż to najbardziej nędzni mieszkańcy ziemi są w szczególności wrażliwi i podatni na efekty wywołane przez zmiany klimatu. Jedną z przyczyn głodu jest oczywiście natura. Naturalne katastrofy, takie jak: powódzie, tropikalne sztormy i długie okresy suszy wzrastają i wywołują fatalne konsekwencje dla bezpieczeństwa żywnościowego w krajach globalnego Południa, jak również dla innych praw człowieka. Obecnie susze stanowią najczęstszą przyczynę głodu na świecie. W 2006 roku powtarzające się susze spowodowały spustoszenia w zbiorach i inwentarzu w krajach takich jak Etiopia, Kenia czy Somalia.

W wielu państwach zmiany klimatu pogorszyły już istniejące niesprzyjające naturalne warunki. Dla przykładu, biedni farmerzy z Etiopii czy Gwatemali borykający się z brakiem deszczu, wyprzedają żywy inwentarz, aby pokryć straty i zapłacić za jedzenie. Ale coroczne susze, coraz powszechniejsze w Afryce i Ameryce Środkowej, wyczerpują ich zapasy. To doraźne rozwiązanie. Sprzedaż krowy pozwala przetrwać rodzinie parę dni. W dłuższym czasie oznacza jeszcze większe kłopoty brak np. mleka którym mogą się pożywić dzieci i jeszcze większa zależność

W rezolucji 10/4 „Prawa człowieka i zmiany klimatu” z marca 2009 roku Rada Praw Człowieka ONZ zauważyła, iż „efekty zmian klimatu mają spektrum implikacji, tak pośrednich, jak i bezpośrednich, dla skutecznego korzystania z praw człowieka”. Stwierdzono również, iż efekty zmian klimatu będą najbardziej dotyczyć tych, którzy już są w trudnej sytuacji.

15 czerwca 2009 roku w Genewie odbyła się 11 sesja Rady Praw Człowieka, podczas której jeden z paneli dyskusyjnych był poświęcony związkowi pomiędzy zmianami klimatu i prawami człowieka. Dyskusję rozpoczęła Kyung-wha Kang- ówczesny zastępca Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka. W swej przemowie podkreśliła, iż „zmiany klimatu nie są tylko powiązane z czynnikami środowiskowymi, ale także z ubóstwem, dyskryminacją, dlatego też zmiany klimatu są też zagadnieniem praw człowieka.” Kyung-wha Kang zauważyła również, iż kroki zmierzające do zabezpieczenia takich praw człowieka, jak m.in. prawo do informacji czy dostęp do edukacji i opieki medycznej, są ważne, ponieważ redukują zagrożenie wynikłe ze zmian klimatu. Natomiast każde nowe porozumienie dotyczące zmian klimatu powinno być „ sprawiedliwe i zrównoważone”.

Przykładów w jaki sposób zmiany klimatyczne naruszają konkretne prawa człowieka jest wiele. Zgodnie z artykułem 3 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka „Každy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swej osoby.”, natomiast z powodu wzrastającej liczby występowania wydarzeń pogodowych, takich jak susze, burze, fale upałów czy powodzi, zwiększa się liczba zgonów, różnego rodzaju chorób z ich powodu. Na

skutek zmian klimatycznych rośnie również liczba osób zagrożonych głodem- szacuje się, że do roku 2020 blisko 50 milionów ludzi będzie zagrożonych głodem. Problem ten w szczególności dotyczy Afryki, gdzie zmniejszeniu ulega powierzchnia gruntów ornych, a tym samym są niższe plony. Zgodnie z danymi Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) z 2010 roku, 925 milionów ludzi jest niedożywionych; 98 % ludzi cierpiących z powodu głodu mieszka w państwach rozwijających się; blisko 2/3 osób dotkniętych głodem zamieszkuje region Azji i Pacyfiku; 65% głodujących zamieszkuje siedem następujących państw: Indie, Chiny, Kongo, Bangladesz, Indonezję, Pakistan oraz Etiopię. Statystyki przerażają. Niestety jak się przewiduje sytuacja ta w najbliższym czasie nie ulegnie poprawie.

Zgodnie z artykułem 12 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych „Państwa Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do korzystania z najwyższego osiągalnego poziomu ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego.” Jak więc zmiany klimatu naruszają to prawo człowieka? Na skutek zmian temperatury niektóre spośród chorób zakaźnych rozszerzą i zmienią swój obszar występowania. Przypadki biegunki, malarii czy niedożywienia z powodu zmian klimatycznych zabijają co roku ponad 150 tysięcy ludzi.

Ważną rolę w poznawaniu tego jak naprawdę wyglądają zmiany klimatu i tym samym w obronie praw człowieka odgrywają naukowcy, którzy wykorzystują liczby i komputery, tworząc symulacje. Mogą one stanowić drogowskazy na co należy zwrócić szczególną uwagę. Wyróżnieniem pracy badaczy, którzy zajmują się zmianami klimatu, była Pokojowa Nagroda Nobla przyznana w 2007 roku Międzyrządowemu Zespołowi ds. Zmian Klimatu (IPCC), między innymi „za wysiłki na rzecz budowy i upowszechniania wiedzy na wynikających z działań człowieka zmian klimatu, a także za stworzenie niezbędnych do walki z nimi środków.”

Jak zauważył Dr Paolo Ruti- naukowiec ośrodka Cassacia, ważną rolę w przypadku edukacji na temat zmian klimatu odgrywają również media. Ponieważ „to dziennikarze mają moc edukowania ludzi i prezentowania ważnych argumentów społeczeństwu.”

Przypadków naruszeń praw człowieka przez zmiany klimatu jest wiele. Wiele również oczekiwano się od konferencji klimatycznej ONZ w grudniu 2009 roku w Kopenhadze, ale jak wiemy nic nowego ona nie wniosła. Aby stawić czoło zagrożeniom praw człowieka, wynikłym z powodu zmian klimatycznych, musimy zacząć myśleć globalnie. Nie ograniczać swego myślenia jedynie do granic własnego państwa, ponieważ żyjemy na jednej planecie i jeśli nie zaczniemy współpracować ze sobą nie będziemy w stanie rozwiązać tych problemów.

Źródło:

- Źródła własne zdobyte podczas udziału w warsztatach dziennikarskich RELATE (REsearch LABs for TEaching Journalists) w Rzymie, 15- 19 listopada 2010, ENEA- Włoska Narodowa Agencja ds. Nowych Technologii, Energii i Środowiska;
<http://relateproject.eu/participants/wiki/doku.php?id=rome:aadamskblog>

- Amnesty International, *Prawa człowieka. Edukacja, działanie.*
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka
<http://www.unic.un.org.pl/dokumenty/deklaracja.php>
- Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych
http://www.hfhrpol.waw.pl/pliki/Miedzynarodowy_Pakt_Praw_Gospodarczych_Spolecznych_i_Kulturalnych.pdf
- Rezolucja 7/23 „Prawa człowieka i zmiany klimatu” Rady Praw Człowieka ONZ
http://www2.ohchr.org/english/issues/climatechange/docs/Resolution_7_23.pdf
- Rezolucja 10/4 „Prawa człowieka i zmiany klimatu” Rady Praw Człowieka ONZ
<http://www2.ohchr.org/english/issues/climatechange/>
- Raport Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu
http://www.ipcc.ch/publications_and_data/ar4/wg1/en/contents.html
- World Food Programme
<http://www.wfp.org/hunger>
- Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO)
<http://www.fao.org/docrep/012/al390e/al390e00.pdf>
- Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC)
<http://www.ipcc.ch/>
- Oxfam International
<http://www.oxfam.org/>
- Wystąpienie Kyung- wha Kang podczas 11 sesji Rady Praw Człowieka, Genewa 15 czerwca 2009.
http://www2.ohchr.org/english/issues/climatechange/docs/openingHRC_PanelHR15_June2009.pdf
- COP 15- http://unfccc.int/meetings/cop_15/items/5257.php

Agnieszka Adamska- z wykształcenia politolog, obecnie doktorantka na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie- Skłodowskiej w Lublinie. Z zamiłowania społecznik, działacz i wolontariusz. Interesuje się prawami człowieka (współpracuje z Helsińską Fundacją Praw Człowieka), zmianami klimatu oraz ekologią.